תאריך הורדה: 25 יוני 2025. מקור: עמוד 13, היום (תל אביב), 13 מאי 1966 *** מתוך אתר עיתונות יהודית היסטורית, הספרייה הלאומית ואוניברסיטת תא

הגנה אקטיבית

מאת דוד רזיאל

מאמר זה נכתב על־ידי ה־מפקד דוד רזיאל בשנת 1938, לאחר שבירת ההבלגה, אך עד היום לא פגה האקטואליות שי־בנישא ישפתרין בעיותיו.

„ההגנה הטובה ביותר היא — התקפה"
„הגנה פסיבית — סופה מפלה וחורבן"

התנגשות רצונות מתנגדים בנקודה אחת במדה כזו, שאף אחד מבעלי הרצונות איננו מוכן לוותר משלו, זהו מקורה של כל מלחמה. בנוגע לזה אין כל הבדל בין מלחמה צבאית במובן הרגיל ובין מלחמה אזרחית, כגון מלחמת בחירות או התחרות כלכלית. כל מלחמה איננה אלא תולדה של התנגשות רצונות.

מן ההגדרה הזאת של מקור ה־מלחמה אפשר בנקל להסיק על תכליתה. תכליתה של כל מלחמה היא שבירת רצונו של האויב ו־השלטת רצונו של המנצח. אבל את התכלית הזאת אין להשיג מבלי לשבור תחילה את כחו של האויב; התגוששות הכוחות המתנגדים ו־הכרעתו של אחד מהם היא, איפוא, אמצעי הכרחי להשגת תכליתה של כל מלחמה בעולם.

ובכל מלחמה אפשר להבחין, לאחר נתוח קל, את היסודות הללו: התנגשות הרצונות, התגוששות ה־כוחות, שבירת רצון היריב והשל־טת רצון המנצח.

בפעולות קרב מבדילים בין פעו־לות התקפה ופעולות הגנה. כל פעולת קרב נמנית על אחד הסוגים האלה. האם כל אחד מהם עלול להכריע את כף המלחמה?

מעצם המושגים המוגדרים לעיל, גם מבלי להתחשב בנמוקים אח־רים, אפשר להסיק, שפעולות הגנה בלבד לא תוכתרנה בנצחון לעולם. אם תכלית המלחמה היא שבירת רצונו של האויב, ואם את זאת אין להשיג מבלי לשבור את כוחו — ברור שאי אפשר להסתפק ב־פעולות הגנה גרידא. טקטיקה הג־נתית טהורה לא תשבור את כוחות האויב בשום פנים, מפני שהבריחה בידו לא לתקוף לגמרי ולא לסכן בזה את כוחותיו. וגם אם יתחיל לתקוף יוכל לסגת כרצונו ולהת־חמק מהכרעה, אם יוכח שבמקום לקרוץ את קוי ההגנה ולהכותה מכה נצחת, הוא עלול לנפץ את ראשו אל קיר מוצק. פעמים תקו־תיו של המגן אינה יכולה להיות יותר מקיום המצב שלפני הקרב, מצב התנגשות הרצונות הירי־בים שכל אחד מהם נשען על כוחותיו הבלתי מנוצחים. רק לתוקף יש תקוה לשבור את כוחו ואת רצונו של האויב גם יחד ולהגשים את השאיפות שלהן הוא נלחם. וגם אם הנסיון הראשון לא יעלה יפה, יוכל להחלץ מכשלון מכריע, לה־שיב מן המערכה את היחידות שלא נספו, לארגן את כוחותיו מחדש, ולנסות לתקוף שני תבכחות מחו־דשים וגדולים יותר. סוף כל סוף תשבר ההגנה במכות ההתקפה ה־מתגושש בביקש סופו להכנס ב־מוקדם או במאוחר, אם תמיד רק יסתפק בנסיונות להדוף את מכות יריבו ולא ינסה מעולם להסתער ולהכות, כך עתיד להפנע כל צבא שיסתפק בפעולות הגנה טהורה בלבד.

שיטת הגנה כזאת, המאפשרת ל־אויב לתקוף כרצונו ולסגת כרצונו, להתארגן מחדש ולחזור ולתקוף, המסתפקת בשמירה על הקיים ו־איננה מתכננת לעקור מידי האויב את האפשרות לתקוף שנית — ההגנה כזאת נקראת הגנה פסיבית, וסופה כמבואר: מפלה וחורבן. אין זאת דרך פעולה צבאית, באשר כל צבא שואף לנצחון ומכוון את מאמציו בדרכים כאלה העלולות להשיג נצחון. צבא שואף להכות את אויבו ולשבור את כחו, או במילה אחת: — לתקוף.

היצא מזה — מבחינת שיטת המלחמה אין הבדל בין מתקיף ומתגונן, כי גם המתגונן מוכרח לתקוף, כדי להנצל משעבוד. ה־הבדל ביניהם קיים מבחינת הרצון לחיות חיי חרות וכבוד. המימרא הצבאית „דרך ההגנה הטובה ביו־תר היא דרך ההתקפה", איננה כשלעצמה מימרת שקר מיליטריס־טית לכסות בה על שאיפות זדון; מימרא זו כשלעצמה כולה אמת, אלא שאנשי זדון משתמשים בה ללא צדק.

התגוננות באמצעות התקפה, כדי לשלול מן האויב את האפשרות לתקוף, נקראת הגנה אקטיבית ורק המתגונן הגנה אקטיבית יש לו תקוה לא להיות מרמס לרגלי ה־מתקיף. הגורל האומלל הזה נשקף בהכרחיות שאין ממנה מפלט לכל מי שמתגונן באופן פסיבי בלבד.

בראשיתה של מלחמה או ב־תחילתו של קרב נאלץ לפעמים אחד הצדדים להמנע מהתקפה, כדי להרויח זמן לצורך הכנותיו ולתת לאויב את האפשרות לתקוף רא־שונה. אבל מלחמת המגן לא תהיה אלא הקופת מעבר עד שתגמרנה ההכנות, הכוחות ירוכזו כראוי, ה־אספקה תאורגן וכו', שאיפתו ה־ראשונית של כל צבא מתכונן היא לתפוס שעת כושר ולהפוך את השיטה: להזניח את ההתגוננות ולערוך התקפת גומלין גמרצת, על מנת להשוות את כפות המאזנים, אם לא להכריען לגמרי. אולם בחירת הזמן המתאים היא שאלה קשה, והמעבר מהגנה להתקפת גומלין הוא מסובך בכלל וכרוך בקשיים רבים. זהו עוד נמוק נוסף אחד להכרעה לצד פעולת התקפה למפרע.

*

מה מלמדות אותנו המציאות הארץ־ישראלית וההיסטוריה של הנוער הלאומי?

במשך חמש עשרה שנה בקרוב היתה שיטת הנוער הלאומי הגנה פסיבית, הוא היה שואף רק להדוף את התקפת האויב לכשתבוא ולא התכוון לעקור מידי האויב את האפשרות לתקוף את היישוב — מה שאפשר לעשות רק על ידי התקפה קודמת — וגם לא התכוון לשלול מן האויב את פרי התקפותיו על ידי התקפות גומלין — וההיס־טוריה של הארץ מוכיחה לכל מס־תכל בלתי משוחד, שתמיד נשאו התקפות הערבים יבול פוליטי רב: כל פרשת התקפה ערבית גררה פרסום חוקים חדשים נגד הציונות. התופעה הזאת כבר חזרה ונשנתה כמה פעמים. ואחרת אי אפשר, סיום כזה הוא הכרחי לכל הגנה פסיבית. לו היה היישוב עורך הת־קפות גומלין, היה מקום לקוות שלא יטילו עליו הגבלות חדשות לבקרים, — ואולי היינו זוכים לראות בעקב כל התפרצות, הופעת חוקים חדשים לטובת הציונות.

חמה היה אפשר לפעול הרבה ב־אותם הכוחות שהיו בעין. בעמדתו האומללה של היישוב אשם הדס־טיום של אנשי השמאל. אותה רוח דפטיסטית של אחיהם ברוח באירופה, היא שהפילה למשאותו את וינה מבצר הסוציאליזם, והיא שהסגירה את גרמניה על מליוני פועליה בידי היטלר בלי כל הת־נגדות, והיא היא שהסגירה עכשיו בידי אותו היטלר — גם את אוס־טריה ושוב בלי כל התנגדות. אותה רוח דפטיסטית של אנשי השמאל שלנו בארץ היא שהוליכה את הציונות מויתור לויתור, מהסכמה לקריעת עבר הירדן עד הסכמה ל־חלוקת הארץ באופן מחפיר, והיא היא שכפתה על היישוב את חרפת ההבלגה ואת האסונות הפוליטיים

הספורים על הסימפטיה של דעת הקהל העולמית אינם אלא ספורי מעשיות לשוטים או לתינוקות, וגם בזה אשר להוכח מתוך הסתכלות כלשהי בדברי ימי הישוב מאז הפבוש הבריטי.

עין בעין אפשר לראות בפעולות הנוער הלאומי שעד הזמן האחרון — את כל התקלות ואת כל המועי־קה הגלומות בכל שיטת הגנה פסי־בית. חוסר האינציאטיבה הכריח להסתגל לתמרוני הערבים — זאת אומרת להכריז גיוסים תכופים בכל מקרה של חשש, כי אי אפשר לדעת מראש איך יתפתחו הענינים ובמה תגמר איזו הפגנה ברחוב. היה הכרח לפזר את הכחות לכל אורך הגבולות הארוכים שלנו ו־להחזיקם מגויסים במשך זמן רב. זמנו של גיוס לא היה תלוי בנו — הוא היה תלוי ברצון המוקדי ומל־כי ערב. כלנו זוכרים באיזו הרצ־אות עצומות עלה הגיוס של שנת 1936 ועד כמה דלדל את כחותינו בפרט ואת כוחות הישוב בכלל. ואחרי הכל נשארה בידי הערבים האפשרות להפתיע. כל אקט טרו־ריסטי משלהם היה הפתעה במקומו ובשעתו, הפתעה מרה מאד ככל הפתעה מלחמתית. וגם זה אי אפשר היה למנוע, כאשר זהו אחד מיתרונותיו של כל מתקיף. לאחם אלפי שוטרים, חילים וגפירים; וגם אם יגדל מספרם בהנה וכהנה, וגם אם הוצאות החזקתם תגדלנה שב־עתיים — האינציאטיבה, ההפתעה והאפשרות לרכז את הכוחות ב־מקום הרצוי ובזמן הרצוי תשארנה תמיד נחלת המתקיף, ואתן גם ספויי הנצחון הסופי.

לא נכון הדבר שמיעוט כוחותיו של היישוב הוא שהכריח לנקוט בדרך הגנה פסיבית. מאורעות החודשים האחרונים לימדו שאילו היו הרצון והנפונות הנפשית למל־

ולסגת אל בסיס מובטח במנוחה שלמה ובכל רגע שרצו בכך; וה־מפקדים הערמומיים של הכנופיות ידעו לנצל את האפשרויות האלה יפה יפה. כולנו זוכרים כמה עלוב היה הצבא הבריטי הנכבד בשנת 36. קאוקג'י העיז אפילו להתפאר בקול ענות גבורה שהוא עוד יש־ליך את האנגלים אל הים.

והישוב? הישוב המשיך בהגנה הפסיבית, שבינתיים הפכה ליגלית למחצה. אנשי הסוכנות היהודית מתפארים בגפירים שלהם ואין איש שם על לב שהמתנה הזאת שניתנה מהממשלה לישוב רק כב־לה אותו יותר ויותר בכבלי ה־פסיביות. שרות הבטחון של ה־גפירים הוא במדה רבה מאד שרות של רב לפי שהם קשורים בשיטת פעולה כזאת שבמקום להעביר על ידה את סיוט ההתקפה הערבית המתמדת הם משקיעים על יד את הישוב יותר ויותר בבוץ ההגנה הפסיבית, היינו — בהבלגה וב־מפלה הכרוכה בה בהכרח.

את חרפת ההבלגה גלל מעל הישוב הנוער הלאומי בחדשים ה־אחרונים על אף מעוט הכוחות שעמדו לפקודתו ולא רק הצלת הכבוד היתה כאן, אלא גם ניצני התוצאות המעשיות כבר התחילו לחראות. מי שראה את פרצופי הערבים ב„יום הראשון השחור" וביומים שלאחריו יכול לתאר לעצ־מו איזה פחד נפל עליהם. כל הגבוריה המחוצפת שלהם, אשר ב־משך שנה וחצי דקרה את העינים — נעלמה פתאום בבת אחת. ולא עוד, אלא שנתפרסם כרוז משותף של סוחרים יהודים וערבים הקוראים לשלום. הנשים הערביות אשר הל־כו אחרי מטות ההרוגים קללו לא את היהודים שרצחו את בניהן ובעליהן, הן קללו את המופתי בקול רם ובראש חוצות. הטרור הערבי ושותפו הנאמן — ההבלגה היהודית — יצרו בארץ מצב כזה, שיהודי היה מוכרח להמנע מעבו־דות מפני שהמוות היה אורב ב־דרכים, בעוד יושבי הערבי היה יכול ללכת לכל מקום שרצה ולעסוק בכל עבודה הטובה בעיניו, אפילו בסביבה יהודית טהורה. ככה סבלו חיי הכלכלה של היהודים, בעוד שהערבים המשיכו את חייהם ה־נורמליים ואת עבודותיהם הרגי־לות. והנה פתאום התחילו הערבים להרגיש שהדרכים בארץ הן בחזקת סכנה גם בשבילם ושלא לכל מקום הם יכולים ללכת. הם התחילו לר־אות שפעולות הגבורה של הטרו־ריסטים שלהם מסכנות גם את חיי בניהם ואחיהם ובאמצע הרחוב ולעין השמש. אין להתפלא על שצמחה ביניהם נטיה להשלים עם היהודים. זאת היתה התוצאה של התקפת הגומלין שערך הנוער ה־לאומי, כמו שהפסקת העליה היתה תוצאה מהתקפת הערבים. אין גם להטיל ספק בזה שהפעילות המזיו־חדת של הצבא בזמן האחרון יש לנו חלק בה: הדפטיסטים של הממשלה התחילו לחשוש שאם הבריטים לא יעקרו את הטרור הערבי משרשו על ידי התקפת גומלין כנגדו — יעשו זאת היהו־דים, מה שאיננו עשוי להועיל הרבה לשמה של בריטניה בעולם ולשלטונה בארץ.

*

מעטות היו הפעולות שהסתפקו לעשותן, אבל דין בהן ובחש־תלשלות תוצאותיהן להוקיע את אפסות ההגנה הפסיבית, שעיוור רוב הישוב דבק בה, ולהוכיח, כי לו היתה לנו אפשרות להמשיך את פעולותינו בתוקף הרצוי, היינו יכולים לא רק לשים קץ לטרור הערבי, אלא גם להכריע את הפר־ליטיקה הארץ־ישראלית לטובת ה־שאיפות הלאומיות של העם ה־